

ข้อสังเกตเกี่ยวกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /j/ และ /ɲ/ ในภาษาของ
Observations on Initial Consonants /j/ and /ɲ/ in the Yong Dialect

โสภา มะสินาริ
kanhaso20@hotmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจพัฒนาการของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /j/ และ /ɲ/ ในภาษาของ 7 พื้นที่ โดยใช้คำศัพท์มรดกของ Fang Kuei Li (1954) ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

1. ในภาษาของเมืองยอง เชียงใหม่ และเชียงราย เสียงโบราณ *hɲ *ɲ *ɲj และ *j ได้กลายรวมกันเป็นหน่วยเสียง j หน่วยเดียว
2. ในภาษาของจังหวัดน่านและลำพูน *ɲj และ *j ได้พัฒนารวมกับหน่วยเสียง ɲ
3. ในภาษาของจังหวัดแพร่ *ɲj และ *j ได้พัฒนารวมเป็นหน่วยเสียง ɲ เกือบทั้งหมด
4. ในภาษาของจังหวัดลำปาง *ɲj และ *j เริ่มมีการกลายรวมกับหน่วยเสียง ɲ

Abstract

The aim of this research was to survey the evolution of initial consonants /j/ and /ɲ/ in the Tai Yong dialect used in 7 areas by using the cognate list of Fang Kuei Li (1954). The results can be described as follows:

1. The Proto Tai initials *hɲ, *ɲ, *ɲj and *j in Yong, Muang Yong, Chiengrai and Chiangmai have merged with j only.
2. The Proto Tai initials *ɲj, *j in Yong of Nan and Lamphoon have merged with ɲ.
3. The Proto Tai initials *ɲj, *j in Yong of Prae have almost completely merged with ɲ.
4. The Proto Tai initials *ɲj, *j in Yong of Lampang have begun to merge with ɲ.

1. บทนำ

ตามการแบ่งกลุ่มของ Li (1954) นักภาษาศาสตร์ชาวอเมริกาเชื้อสายจีนพบว่า ภาษายองเป็นภาษาหนึ่งที่จัดอยู่ในกลุ่มภาษาตระกูลไต กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่มชนที่ใช้ภาษายองนี้ เชื่อกันว่ามีต้นกำเนิดดั้งเดิมอยู่ที่เมืองยอง ซึ่งปัจจุบันนี้ได้ขึ้นอยู่กับรัฐฉาน จังหวัดเชียงตุงประเทศเมียนมาร์ สำหรับกลุ่มชนที่ใช้ภาษายองปัจจุบันได้กระจายอยู่ในแถบทางตอนใต้ของประเทศจีน ลาว เมียนมาร์ ไทย เป็นต้น สำหรับในประเทศไทย ก็จะพบมากในแถบภาคเหนือ คือ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แพร่ น่าน ลำพูน ลำปาง นอกจากนี้ยังกระจายอยู่ในแถบภาคกลางก็มี เช่น ที่จังหวัดราชบุรี เป็นต้น

ภาษายองในที่นี้เป็นภาษายองที่มีการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ ในแบบที่ Hartmann (1980) ได้แบ่งไว้คือการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์แบบสองทางที่มีลักษณะแปรออกไปดังข้างล่างนี้

	A	B	C	
*ph				อักษรสูง
*p				
*ɸb				อักษรกลาง
*b				
				อักษรต่ำ

ผลงานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับเรื่องหน่วยเสียงพยัญชนะต้นของหน่วยเสียง /j/ และ /ɲ/ นั้นมีความแตกต่างกันกล่าวคือ บางพื้นที่มีเฉพาะหน่วยเสียง /j/ เช่น Mary (1973) เรืองเดช (1978) และวิสุทธิ์ (1985) บางพื้นที่มีเฉพาะหน่วยเสียง /ɲ/ เช่น สมจิตร์ (1979) และบางพื้นที่มีทั้งหน่วยเสียง /j/ และ /ɲ/ เช่น Mary (1973) นันทริยา (1984) และ วิสุทธิ์ (1985) โดยที่งานของวิสุทธิ์ กล่าวว่า ทั้งสองเสียงมีการแปรแบบอิสระ ซึ่งจากงานวิจัยของ Li (1977) พบว่าหน่วยเสียงทั้งสองหน่วยเสียงนี้มีที่มาจากเสียงโบราณ /*hɲ, *ɲ, *ɸj, *j /

ดังนั้นเพื่อเป็นการหาข้อสรุปในปัญหาดังกล่าวในงานวิจัยนี้จะนำเสนอข้อมูลภาษายองจากเมืองยองและภาษายองที่กระจายอยู่ในแถบภาคเหนือของไทยที่ผู้เขียนได้ทำการสำรวจไว้ โดยนำคำศัพท์มรดกของ Li มาใช้เป็นข้อมูลหลักในการสำรวจ และนำผลที่ได้มาพิจารณาควบคู่กับงานวิจัยที่ผ่านมา

2. จุดสำรวจและขอบเขตงานวิจัย

2.1 จุดสำรวจ

ภาษาของในเขตประเทศไทย ได้ทำการสำรวจในบริเวณภาคเหนือของประเทศไทยซึ่งเป็นแหล่งที่กลุ่มชนผู้ใช้ภาษาของอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบด้วย จังหวัด เชียงใหม่ เชียงราย แพร่ น่าน ลำพูน และลำปาง

ภาษาของ เมืองยอง ได้ทำการสำรวจที่จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นพระที่มาจากเมืองของ รัฐฉาน ประเทศเมียนมาร์¹

2.2 ขอบเขตงานวิจัย

ในงานวิจัยนี้จะนำเสนอผลวิเคราะห์ที่เกี่ยวกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษาของในแต่ละท้องที่มาแสดงให้เห็นทราบเท่านั้น

3. ทบทวนวรรณกรรม

3.1 ผลงานวิจัยภาษาของที่เกี่ยวกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /j/ และ /ɲ/ ที่ผ่านมา สามารถนำมาเปรียบเทียบได้ ดังตารางต่อไปนี้

ผู้สำรวจ	สถานที่ทำการสำรวจ	/j/	/ɲ/
แมรี สารวิทย์ (1973)	เมืองยอง	ป	ป
เรืองเดช ปิ่นเชื่อนขัตติย์ (1978)	บ้านฉางข้าวน้อยใต้ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน	ป	×
สมจิตร เดวีส์ (1979)	บ้านดอนชัย อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน	×	ป
แมรี สารวิทย์ (1979)	อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน	ป	×
	ตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน	ป	ป
นันทริยา ลำเจียกเทศ (1984)	บ้านกล้วยแพะ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง	ป	ป
วิสุทธิระ เนียมมาศ (1985)	บ้านต้นแฉะ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน	(ป)	ป
	บ้านมะกอก อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน	ป	×
	บ้านหลายแก้ว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน	ป	×

ตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /j/ และ /ɲ/

ป = ปรากฏ, (ป) = ปรากฏแบบอิสระ, × = ไม่ปรากฏ

จากตาราง จะเห็นว่าสามารถจัดกลุ่มการปรากฏของหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /j/ และ /ɲ/ ได้เป็น 3 กลุ่มดังนี้

- 1) กลุ่มที่มีเฉพาะ /ɲ/ ได้แก่ ภาษาของที่บ้านดอนชัย อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน
- 2) กลุ่มที่มีเฉพาะ /j/ ได้แก่ ภาษาของบ้านฉางข้าวน้อยใต้ บ้านมะกอก อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน, บ้านหลายแก้ว อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

3) กลุ่มที่มีทั้ง /j/ และ /ɲ/ ได้แก่ ภาษายองเมืองของ ประเทศเมียนมาร์, ตำบลมะเขือแจ้ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน, บ้านกล้วยแพะ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และบ้านต้นแะ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

จากข้อมูลข้างต้น จะพบได้ว่า ในจังหวัดลำพูนก็ยังคงมีการแบ่งออกเป็น 2 แบบซึ่งจะเห็นได้จากผลการวิจัยของ Mary Sarawit (1979) และของวิสุทธิธระ (1985) สำหรับผลงานของวิสุทธิธระ เนียมมาศ (1985) ที่บ้านต้นแะนั้น หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /j/ และ /ɲ/ มีการปรากฏแบบอิสระ

3.2 การใช้หน่วยเสียงพยัญชนะ /j/ และ /ɲ/ ในภาษาต่าง ๆ

ในที่นี้จะขอเสนอสถานการณ์การใช้ /j/ และ /ɲ/ ในภาษาไทยกลางหรือภาษาไทยมาตรฐาน (ในที่นี้จะใช้คำว่าไทยกลาง) และภาษายวนหรือภาษาไทยเหนือ (ในที่นี้จะใช้คำว่า ภาษายวน) ขึ้นมาพิจารณา เนื่องจากทั้งสองภาษานี้มีตัวอักษรใช้ รวมทั้งภาษาสื่อซึ่งเป็นกลุ่มที่ใกล้ชิดกับพวกไทยของมากกล่าวด้วย ซึ่งอาจจะทำให้เราเข้าใจสถานการณ์เกี่ยวกับ /j/ และ /ɲ/ ของภาษายองมากขึ้น

3.2.1 ภาษาไทยกลาง

จาก “พจนานุกรมไทย-ญี่ปุ่น” ของ Takejiro Tomita (1977) ได้อธิบายเกี่ยวกับ /^hɲ, *ɲj, *ɲ, *j / ในภาษาไทยกลางโดยสรุปได้ดังนี้

ในภาษาไทยกลาง มีเฉพาะเสียง /j/ และตัวอักษรที่ใช้ก็คือ ย ญ และ อย โดยที่อักษร ญ นั้น จะใช้เขียนคำที่มาจากคำยืม สำหรับ อย ในปัจจุบันยังเหลืออยู่ในรูปการเขียนเพียง 4 คำคือ อย่า อยู่ อย่าง อยาก

ตัวอย่าง

	ไทยกลาง	การออกเสียง		ไทยกลาง	การออกเสียง
* ^h ɲ	ใหญ่	[jai2]	*ɲj	อยู่	[ju:2]
*ɲ	(เดือน)ยี่	[ji:3]	*j	ยาย	[ja:i1]

3.2.2 ภาษายวน

จาก “พจนานุกรมภาษาถิ่นไทยเหนือ” ของสถาบันราชภัฏเชียงใหม่ (1996) ได้อธิบายเกี่ยวกับ /^hɲ, *ɲ, *ɲj, *j / ในภาษายวนโดยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

ในภาษายวน มีทั้งหน่วยเสียง /ɲ/ และ /j/ โดยที่ภาษายวนมีการใช้ตัวอักษรล้านนาที่เทียบได้กับ ย และ ญ ของภาษาไทยมาตรฐาน โดยอักษรที่เขียนด้วย ญ จะใช้เขียนคำที่มาจากคำยืม สำหรับคำที่ออกเสียง [j] ส่วนใหญ่จะเป็นคำที่มาจากพยัญชนะไทดั้งเดิม /*ɲj / ดังจะเห็นได้จากคำศัพท์ที่ปรากฏในพจนานุกรม จะแสดงการเขียนด้วยภาษาไทยกลางโดยใช้ อย เช่น อยีน [ɲɯ:ɲ1] (ยีน)

ตัวอย่าง

	ไทยกลาง	การออกเสียง		ไทยกลาง	การออกเสียง
*hn	(ผู้)หญิง	[niŋ1]	*ɤj	ยืม	[jɯm1]
*n	(เดือน)ยี่	[ni:3]		อย่า	[ja:2]
*j	ย่าง(ก้าว)	[na:ŋ3]		อยู่	[ju:2]
				อย่าง	[ja:ŋ2]
				อยาก	[ja:k2]

3.2.3 ภาษาไทลื้อ

จากรายงานการสำรวจภาคสนาม ณ ต่างประเทศ (1998) พบว่า ภาษาไทลื้อมีเฉพาะหน่วยเสียง /j/ เท่านั้น

ตัวอย่าง

	ไทยกลาง	การออกเสียง		ไทยกลาง	การออกเสียง
*hn	(ผู้)หญิง	[jiŋ]	*ɤj	อยู่	[ju:2]
*n	เย็บ	[jep5]	*j	ยืม	[jɯm4]

4. ผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเกี่ยวกับหน่วยเสียงพยัญชนะต้นของภาษายองเมืองยอง และภาษายองใน 6 พื้นที่คือ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย แพร่ น่าน ลำพูน และลำปาง สามารถแสดงให้เห็นว่า ดังตารางต่อไปนี้

ฐานที่เกิดเสียง / ลักษณะเสียง	ริมฝีปาก	ริมฝีปาก และฟัน	ปุ่มเหงือก	เพดานแข็ง	เพดานอ่อน	เส้นเสียง
เสียงกัก ไม่ก้อง ไม่มีลม	p		t		k	ʔ
เสียงไม่ก้อง มีลม	ph		th		kh	
เสียงก้อง ไม่มีลม	b		d			
เสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง		f	s			h
เสียงนาสิก ก้อง	m		n	ŋ*	ŋ	
เสียงข้างลิ้น ก้อง			l			
เสียงกึ่งสระ ก้อง				j	w	

ตารางที่ 2 แสดงหน่วยเสียงพยัญชนะต้น

* ปรากฏใน จ.ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน เท่านั้น

จากตาราง ภาษายอง เมืองยอง จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงราย มีหน่วยเสียงพยัญชนะต้น จำนวน 18 หน่วยเสียง ได้แก่ / p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, f, s, h, m, n, ŋ, l, j, w / ส่วน ภาษายอง จังหวัดแพร่ น่าน ลำพูน และลำปาง มีจำนวน 19 หน่วยเสียง ได้แก่ / p, t, k, ʔ, ph, th, kh, b, d, f, s, h, m, n, ŋ, l, j, w / ซึ่งหน่วยเสียงที่พบว่าแตกต่างกันคือ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ɲ/ ซึ่งจะพบในกลุ่มหลังเท่านั้น ดังนั้นจากผลการวิเคราะห์ สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มที่มีเฉพาะหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /j/ ได้แก่ ภาษายอง เมืองยอง จ.เชียงใหม่ และ จ.เชียงราย (ต่อจากนี้ไปจะเรียกว่ากลุ่ม 1)
2. กลุ่มที่มีทั้งหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /j/ และ /ɲ/ ได้แก่ ภาษายอง จ.ลำพูน จ.ลำปาง จ.แพร่ และ จ.น่าน (ต่อจากนี้ไปจะเรียกว่ากลุ่ม 2)

จะเห็นได้ว่าหน่วยเสียงพยัญชนะต้นในงานสำรวจนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับผลงานวิจัยที่ผ่านมา กล่าวคือ หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /ɲ/ จะพบเพียงบางพื้นที่เท่านั้น ซึ่งจากบัญชีคำมรดกโบราณของ Li (1977) หน่วยเสียงทั้งสองหน่วยเสียงนี้ มีที่มาจากเสียงโบราณ / *hɲ, *ʔj, *ɲ, *j /

4.1 เสียงโบราณ / *hɲ, *ʔj, *ɲ, *j /

Hartmann (1980) ได้จัดทำตารางหน่วยเสียงพยัญชนะต้นเพื่อใช้ในการแบ่งกลุ่มภาษาตระกูลไต กลุ่มตะวันตกเฉียงใต้ ดังตารางต่อไปนี้

*Initials		Proto-Tai tone					
		A	B	C	D-s	D-l	
*VI	Aspirated voiceless stops (*ph_ *th_ *kh_ *ch_ *h_)						H 類
	Voiceless continuants (*s_ *f_ *hm_ *hŋ_ *hɲ_ *hw_ *a_)						
	Unaspirated voiceless stops (*p_ *t_ *c_)						M 類
	Glottalized consonants (*ʔb_ *ʔb_ *ʔd_ *ʔj_ *ʔ_)						
*Vd	Voiced consonants (*b_ *d_ *g_ *j_ *m_ *n_ *ŋ_ *ɲ_)						L 類
	*z_ *v_ *ʁ_ *r_ *l_ *w_ *j_)						

ตารางที่ 3 การแบ่งกลุ่มพยัญชนะต้นของ Hartmann

จากตารางจะพบว่าเสียงโบราณ / *hɲ, *ʔj, *ɲ, *j / นี้ จัดอยู่ในกลุ่มดังนี้
 / *hɲ/ จัดอยู่ในกลุ่ม Voiceless continuants ในภาษาไทยมาตรฐาน จัดอยู่ในกลุ่มอักษรสูง สามารถแสดงด้วยอักษรดังนี้ /หญ.../ เช่น ไหญ่
 / *ʔj/ จัดอยู่ในกลุ่ม Glottalized consonants ในภาษาไทยมาตรฐาน จัดอยู่ใน

กลุ่มอักษรกลาง สามารถแสดงด้วยอักษรดังนี้ /อย.../ เช่น อย่ำ

/ก/ จัดอยู่ในกลุ่ม Voiced consonants ในภาษาไทยมาตรฐาน จัดอยู่ในกลุ่มอักษรต่ำ สามารถแสดงด้วยอักษรดังนี้ /ญ.../ เช่น ญาติ

/จ/ จัดอยู่ในกลุ่ม Voiced consonants ในภาษาไทยมาตรฐาน จัดอยู่ในกลุ่มอักษรต่ำ สามารถแสดงด้วยอักษรดังนี้ /ย.../ เช่น ยิน ยัม

4.2 เปรียบเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /^{*}hɲ, ^{*}ɖj, ^{*}ɲ, ^{*}j / กับภาษายอง

จากข้อมูลสามารถเทียบได้กับบัญชีคำศัพท์มรดกโบราณของ Li ได้ดังตารางข้างล่างนี้

ตารางแสดงคำศัพท์ (ในที่นี้ จะไม่ขอนำเอาเสียงเข้ามาใส่ไว้)

	ไทยกลาง	เมืองยอง	เชียงใหม่	เชียงราย	แพร่	น่าน	ลำพูน	ลำปาง
1	jɪŋ ⁵²	mee jɪŋ	mɛɛ jɪŋ	mɛɛ jɪŋ	mɛɛ ɲɪŋ	mɛɛ ɲɪŋ	mɛɛ ɲɪŋ	mɛɛ ɲɪŋ
2	jwa ²	joo	joo	joo	joo	ɲoo	ɲoo	ɲoo
3	jai ²	jai	jai	jai	nai	nai	jai	nai
4	jaa ³	jaa	jaa	jaa	naa	naa	naa	naa
5	jaap ²	-	-	jaap	naap	-	-	jaap
6	juŋ ³	juŋ	-	juŋ	ɲuŋ	ɲuŋ	ɲuŋ	ɲuŋ

ตารางที่ 4 ตารางเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /^{*}hɲ/

(-) หมายความว่า ใช้คำอื่น

หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /^{*}hɲ/ ภาษายองกลุ่มที่ 1 จะเทียบได้กับหน่วยเสียง /j/ ในขณะที่กลุ่มที่ 2 จะเทียบได้กับหน่วยเสียง /j/ และ /ɲ/ ยกเว้นจังหวัดน่านที่พบเฉพาะ /ɲ/

	ไทยกลาง	เมืองของ	เชียงใหม่	เชียงราย	แพร่	น่าน	ลำพูน	ลำปาง
1	jɯmm	jɯmm	jɯmm	jɯmm	ɲɯmm	ɲɯmm	ɲɯmm	jɯmm
2	jɯmn1	-	-	jɯmn	-	ɲɯmn	-	jɯmn
3	jaa1	jaa	jaa	jaa	naa	naa	naa	jaa
4	jaa2	-	-	-	naa	-	-	-
5	jaak2	-	jaak	-	naak	naak	-	jaak
6	jaan1	jaan	jaan	jaan	naan	naan	naan	jaan
7	jaan1	-	-	-	naan	naan	-	-
8	jaan1	koo jaan	koo jaan	mai jaan	kau naan	kau naan	kau naan	kau naan
9	jaan1	jaan lot	jaan lot	jaan lot	naan lot	naan lot	naan lot	jaan lot
10	jaan2	jaan	jaan	jaan	nan	-	.. nan	jaan
11	jaan3	jaan	-	jaan	naan	-	-	jaan
12	jak2	hooi jak	hooi jak	hooi jak	hooi nak	hooi nak	hooi nak	jak
13	jak4	jak	jak	jak	nak	nak	nak	jak
14	jen1	-	jin	jin	nin	-	nin	nin
15	jiat2	jeet	jeet	jeet	neet	neet	neet	jeet
16	juu2	juu	juu	juu	nuu	nuu	-	juu

ตารางที่ 5 ตารางเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /*ɟj/

หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /*ɟj/ ภาษายองกลุ่มที่ 1 จะเทียบได้กับหน่วยเสียง /j/ ในขณะที่กลุ่มที่ 2 จังหวัดแพร่ น่าน และลำพูน จะเทียบได้เฉพาะหน่วยเสียง /ɲ/ ส่วนจังหวัดลำปางเทียบได้ทั้งหน่วยเสียง /j/ และ /ɲ/

	ไทยกลาง	เมืองยอง	เชียงใหม่	เชียงราย	แพร่	น่าน	ลำพูน	ลำปาง
1	jii3	deon jii	deon jii	deon jii	deon nii	deon pii	deon pii	nii
2	jin1	-	dai jin	dai jin	dai nin	dai nin	dai nin	dai nin
3	jan1	jan	-jan	-jan	nan	nan	nan	nan
4	jun1	jun	jun	-jun	nun	nun	nun	nun
5	jin1	jin	jin	jin	nin	nin	nin	nin
6	juan1	jooŋ	jooŋ	jooŋ	jooŋ	nooŋ	nooŋ	nooŋ
7	jiau3	jeeu	jeeu	jeu	neu	neeu	neu	neu
8	jim4	jim	jim	jim	-	jim	nim	nim
9	joom4	joom	joom	joom	noom	noom	noom	noom
10	joot3	-	joot	joot	noot	noot	noot	noot
11	jep4	jip	jip	jip	nip	-	nip	nip
12	jam3	jam	jam	jam	nam	nam	nam	nam

ตารางที่ 6 ตารางเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /*ɲ/

หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /*ɲ/ ภาษายองกลุ่มที่ 1 จะเทียบได้กับหน่วยเสียง /j/ ในขณะที่ยกกลุ่มที่ 2 จังหวัดลำพูนและลำปาง จะเทียบได้เฉพาะหน่วยเสียง /ɲ/ ส่วนจังหวัดแพร่และน่านเทียบได้ทั้งหน่วยเสียง /j/ และ /ɲ/

	ไทยกลาง	เมืองยอง	เชียงใหม่	เชียงราย	แพร่	น่าน	ลำพูน	ลำปาง
1	jiau2	-	-	jeeu	jeeu	neu	-	-
2	jaal (v.)	jaa	-	-	naa	-	-	jaa
3	jaai1	-	-	-	naai	-	-	jaai
4	jaam1	jaam	-	jaam	naam	naam	-	naam
5	jaan1	nok jaan	nok jaan	nok jaan	nok naan	nok naan	nok naan	jaan
6	juun1	nok juun	nok juun	nok juun	nok nuun	nok nuun	nok nuun	nok nuun
7	jai1	jai	jai	jai	pai	pai	-	pai
8	jwun3	jwun	jwun	jwun	pwun	pwun	pwun	pwun
9	joo3	joo	joo	joo	noo	noop	noo	-
10	jaa3	-	-	-	naa	-	-	jaa
11	jaan3 (ก้าว)	jaan	-	jaan	naan	-	-	naan
12	jaak3	jaak	jaak	jaak	naak	naak	naak	naak

ตารางที่ 7 ตารางเทียบหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /*j/

หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /*j/ ภาษายองกลุ่มที่ 1 จะเทียบได้กับหน่วยเสียง /j/ ในขณะที่กลุ่มที่ 2 จังหวัดน่านและลำพูน จะเทียบได้เฉพาะหน่วยเสียง /n/ ส่วนจังหวัดแพร่และลำปางเทียบได้ทั้งหน่วยเสียง /j/ และ /n/

โดยสรุปจากตารางที่ 4-7 จะเห็นได้ว่า กลุ่มที่ 1 ไม่พบว่ามีการใช้พยัญชนะต้น /n/ แต่อย่างใด ในขณะที่ กลุ่มที่ 2 จะพบว่า พยัญชนะต้นของภาษายองเทียบได้กับ /n/ ยกเว้นในบางคำศัพท์ที่มีการใช้พยัญชนะต้น /j/ สำหรับในจังหวัดลำปาง พบว่ามีการใช้หน่วยเสียงพยัญชนะต้น /j/ มากกว่าพื้นที่อื่นในกลุ่มที่ 2 จากคำศัพท์ข้างบนสามารถสรุปจำนวนแต่ละท้องที่ ได้ดังตารางข้างล่างนี้

หน่วยเสียง โบราณ		เมือง ของ	เชียงใหม่	เชียงใหม่ ราย	แพร่	น่าน	ลำพูน	ลำปาง
*hn (H)	ɲ	×	×	×	5	5	4	5
	j	5	4	5	1	×	1	1
*ɽj (M)	ɲ	×	×	×	15	12	10	2
	j	12	12	12	×	×	×	12
*ɲ (G)	ɲ	×	×	×	10	10	12	12
	j	10	12	12	1	1	×	×
*j (L)	ɲ	×	×	×	11	8	5	6
	j	9	6	9	1	×	×	4

ตารางที่ 8 จำนวนหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /j/ และ /ɲ/

จากตาราง 8 จะเห็นว่าในกลุ่มที่ 2 โดยส่วนใหญ่แล้วจะเทียบได้กับหน่วยเสียง /ɲ/ แต่มีบางคำที่ใช้หน่วยเสียง /j/ ยกเว้นที่จังหวัดซึ่งแสดงจำนวนที่ไม่ค่อยตามกลุ่มดังกล่าวในหน่วยเสียงพยัญชนะต้น /*ɽj/ และ /*j/ ซึ่งก็เป็นที่น่าสังเกตได้ว่า ในจุดที่ไม่ค่อยตามกลุ่มนั้นลำปางยังคงใช้หน่วยเสียงตามแบบหน่วยเสียงโบราณ

ตัวอย่าง คำที่ใช้ /j/ ของกลุ่มที่ 2

/*hn/	จังหวัดแพร่	[jəə] (เหยื่อ)
	จังหวัดลำพูน	[jai] (ใหญ่)
	จังหวัดลำปาง	[jaap] (หยาบ)

ในที่นี้เพื่อเป็นการหาสาเหตุของการแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มดังกล่าวในระดับเบื้องต้น ผู้เขียนขอเสนอเรื่องการจัดถิ่นฐานของชาวยองในเมืองไทย และสภาพแวดล้อมในชุมชนมากล่าว

5. คนยอกับการย้ายถิ่นฐาน

เรื่องการย้ายถิ่นของคนยอ แสง มาละแซม (1997) ได้กล่าวไว้ดังนี้

เจ้ากาวีละ ได้ดำเนินนโยบายรวบรวมกวาดต้อนผู้คนในลักษณะที่เรียกว่า เทครัว จากที่ต่างๆ เพื่อเป็นการฟื้นฟูบ้านเมือง โดยสามารถแบ่งการกวาดต้อนออกเป็น 3 ระยะ คือ ระยะที่หนึ่ง พ.ศ. 2325-2339 ระยะที่สอง พ.ศ. 2339-2348 และระยะที่สาม พ.ศ. 2348-2356

5.1 ระยะที่หนึ่ง พ.ศ. 2325-2339

การเข้ามาในระยะแรก แสวง มาละแซมได้กล่าวไว้ดังนี้

“การที่เจ้าเมืองของยอมเข้ากับเจ้ากาวิละในปี พ.ศ. 2329 โดยการทิ้งเมืองพาไพร่พลมาอยู่ที่ป่าซาง แสดงให้เห็นถึงผู้คนจากเมืองของได้เริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณลุ่มแม่น้ำทา แม่น้ำกวง และแม่น้ำปิงแล้ว” (แสวง มาละแซม 1997: หน้า 79) ซึ่งก็แสดงให้เห็นว่าการเข้ามาในช่วงนี้เป็นกลุ่มคนที่มาจากเมืองของโดยตรงโดยจะเข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ในแถบลุ่มแม่น้ำทา แม่น้ำกวง และแม่น้ำปิง ได้แก่ บ้านหวาย บ้านพระนอน บ้านสะปุง

5.2 ระยะที่สอง พ.ศ. 2339-2348

แสวง มาละแซม กล่าวไว้ว่า “ผู้คนจากเมืองของถูกกวาดต้อนในลักษณะการเทครัวครั้งใหญ่ลงมาในปี พ.ศ. 2348 เพื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองลำพูนเป็นจำนวนมาก” (แสวง มาละแซม 1997: หน้า 85)

“....กองทัพจากเชียงใหม่ได้ยกทัพไปตีเมืองของ และได้ถือโอกาสยกกองทัพออกไปปราบปรามและกวาดต้อนผู้คนจากหัวเมืองต่างๆ ที่อยู่ใกล้เคียง ได้แก่ บ้านยู้ เมืองหลวย เมืองกาย เมืองขัน เชียงขวาง เมืองวะ เมืองลง เมืองหน เมืองแซ เมืองราย เมืองเจื่อง ท่าล้อ เมืองพาน เมืองม้า เมืองของ เมืองวัง เมืองขาง เมืองจาด เมืองออ เมืองจิม เมืองเสี้ยว ลิบสองพันนา เชียงรุ่ง” (แสวง มาละแซม 1997: หน้า 90-91)

“....เจ้าเมืองของและญาติพี่น้องกับไพร่พลได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองลำพูน ส่วนเจ้าเมืองอื่น ๆ ไม่ได้กล่าวถึงว่า ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ใด....” (แสวง มาละแซม 1997: หน้า 94)

สำหรับการตั้งถิ่นฐานที่เมืองลำพูนก็ไม่มีหลักฐานที่ระบุไว้ชัดเจน แต่จากการตรวจสอบของแสวง พบว่ามีหมู่บ้านหลักที่ตั้งขึ้นในยุคพื้นฟูบ้านเมืองลำพูนสมัยที่ทัพจากเชียงใหม่ไปตีเมืองของมา กระจายอยู่ในเขตเมืองลำพูน ดังนี้

เขตอำเภอเมือง ได้แก่ บ้านเวียงยอง บ้านแม่สาน บ้านตอง บ้านยู้ บ้านหลวย บ้านหลุก บ้านประดู่ป่า บ้านบัว บ้านบาน

เขต อำเภอป่าซาง ได้แก่ บ้านป่าซาง บ้านฉางข้าวน้อย บ้านแซม บ้านสะปุง บ้านป่าตาล บ้านหวาย บ้านหนองเงือก เป็นต้น

5.3 ระยะที่สาม พ.ศ. 2348-2356

กองทัพจากเชียงใหม่ได้ขึ้นไปตั้งฐานทัพที่เมืองของเพื่อป้องกันการรุกรานจากพม่า ซึ่งจากครั้งนี้ก็ได้มีการอพยพเจ้าเมืองของ คือ เจ้าสุริยวงศา พร้อมกับคนครัวเมืองของและเจ้าเมืองกาย เมืองวะ เมืองเลน ที่ยังเหลือค้างอยู่ลงมาเชียงใหม่

สำหรับทำเลที่ตั้งของเมืองของนั้น แสวง มาละแซม ได้ใช้คำว่า เป็นเมืองชายขอบ

(เมืองที่ตั้งอยู่บริเวณดินแดนรอยต่อระหว่าง จีน เมียนมาร์ ไทย และลาว) ที่ในอดีตที่ผ่านมาเมื่อมีการทำสงครามกวาดต้อนผู้คน คนในเมืองยองก็จะตกเป็นเป้าหมายสำคัญเสมอ เพราะสถานที่เหมาะแก่การที่จะตั้งเป็นฐานที่มั่นที่จะเข้าไปตีเมืองในประเทศข้างเคียงได้ และที่ผ่านมาก็เคยถูกผนวกเข้าเป็นดินแดนของจีน คือ รวมกับสิบสองปันนา ในการกวาดต้อนแต่ละครั้งก็ไม่ใช่ว่าจะมีเฉพาะผู้คนจากเมืองยองเท่านั้น แต่จะมีกลุ่มอื่นอย่างเช่น ไทเขิน ไทลื้อ ไทใหญ่ ก็ถูกกวาดต้อนมาพร้อม ๆ กัน ดังนั้น การอาศัยอยู่ในแต่ละพื้นที่จะพบว่า มีทั้งกลุ่มเขิน ลื้อ และไทใหญ่ อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน

ดังนั้นในภาษายของกลุ่ม 2 ที่พบว่ามีการใช้ทั้งสองหน่วยเสียงนั้น อาจสันนิษฐานได้ว่า เป็นกลุ่มแรก ๆ ที่เข้ามาในเมืองไทย และมีการตั้งหลักแหล่งอยู่ในเมืองลำพูน ร่วมกับพวกยวนเชียงใหม่ และยวนลำปาง ซึ่งการเข้ามานานและอยู่ร่วมกันทำให้เกิดการรับวัฒนธรรมทางด้านภาษาของยวนก็เป็นได้ ซึ่งในขณะนั้น กลุ่มชาวยองในจังหวัดลำพูนน่าจะมีจำนวนที่น้อยกว่ากลุ่มยวน เนื่องจาก ภาษายวนนั้น มีการใช้หน่วยเสียง /ɲ/ สำหรับที่จังหวัดลำปางก็ยังคงพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงน้อยที่สุด

สำหรับในภาษายของกลุ่ม 1 ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีการใช้เฉพาะหน่วย /j/ นั้น ก็อาจจะสันนิษฐานได้ว่า เป็นกลุ่มชนที่เข้าในเมืองไทยช่วงที่มีการอพยพชาวยองครั้งใหญ่ ซึ่งตามทีแสวง มาละแซมได้กล่าวไว้ก็คือการอพยพในระยะที่สอง ซึ่งการอพยพมาแต่ละครั้งก็เป็น การอพยพแบบเทครัว กล่าวคือ เป็นการยกมาทั้งระบบของยอง และมาตั้งถิ่นฐานที่ลำพูน ทั้งระบบเดิม ทำให้การอยู่อาศัยของชาวยองก็ยังคงอยู่ในสภาพแวดล้อมของตนเอง จึงน่าจะมีส่วนทำให้โครงสร้างด้านภาษายังคงไม่เปลี่ยนแปลง และสาเหตุที่ไม่มี /ɲ/ ในรุ่นนี้อาจจะเนื่องมาจากก่อนอพยพมาที่ลำพูนของรุ่นนี้ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านหน่วยเสียงนี้มาแล้ว สาเหตุก็อาจจะคาดเดาได้ว่า เพราะอิทธิพลของภาษาลื้อ เนื่องจากเราจะเห็นได้ว่า เมืองยองเป็นอีกเมืองที่ถูกกวาดต้อนผู้คนไปมากซึ่งบางครั้งก็ถูกรวมเข้าไว้กับประเทศเมียนมาร์บ้าง ประเทศจีนบ้าง รวมทั้งประเทศล้านนาด้วย ทำให้คนเมืองยองเกิดการผสมผสานทางด้านวัฒนธรรมและภาษา และจากการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาจากเมืองยองทำให้ทราบว่า ที่เมืองยองเองมีชาวไทลื้ออาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุนี้ภาษายองจึงได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านหน่วยเสียงนี้แล้วจึงเข้ามาในเมืองไทย โดยเข้ามาตั้งหลักแหล่งในเขตจังหวัดลำพูน และจากการสำรวจของข้าพเจ้าพบว่าที่จังหวัดเชียงใหม่และเชียงรายจัดอยู่ในกลุ่มนี้ด้วยเนื่องจากว่า จากการสอบถามผู้บอกภาษาพบว่า บรรพบุรุษของทั้งสองจังหวัดมาจากจังหวัดลำพูนเช่นเดียวกัน

สำหรับจุดที่ทำการสำรวจที่จังหวัดลำพูน จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเขียงรายนั้น ผู้บอกภาษากล่าวว่า บรรพบุรุษของตนเองมาจากเมืองยอง ส่วนที่จังหวัดน่าน ลำปาง แพร่ กล่าวว่ บรรพบุรุษของตนมาจากเมืองสิบสองปันนา แต่ทั้งนี้ ถ้าดูจากประวัติการอพยพจะพบว่า ถ้าจะบอกว่าบรรพบุรุษของตนเองมาจากสิบสองปันนาก็ไม่แปลกอะไรเพราะถ้าใน

สมัยนั้น ดินแดนของยองเคยถูกผนวกเข้ากับสิบสองปันนา

6. บทสรุป

จากข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาจะเห็นได้ว่า สามารถสรุปหน่วยเสียง *j* และหน่วยเสียง *ɲ* ที่พัฒนามาจากเสียงโบราณ **hn*, **ɲj*, **ɲ*, **j* เป็นข้อๆ ได้ดังนี้

6.1 เสียงไทดั้งเดิมทั้ง 4 เสียงกล่าวคือ **hn*, **ɲj*, **ɲ*, **j* นั้น ในภาษาไทยกลาง ได้รวมเป็นหน่วยเสียง *j* โดยดูจากคำตัวอย่างที่ Fang Kuei Li (1954) ได้สืบสร้างไว้พบว่า ทุกคำเทียบได้กับหน่วยเสียง *j* ทุกคำ ซึ่งลักษณะของการพัฒนาเป็นหน่วยเสียง *j* นี้จะพบได้ในภาษาไทลื้อเช่นเดียวกัน

$$*j \quad *ɲj \quad *ɲ \quad *hn > j$$

6.2 สำหรับภาษายวน หน่วยเสียงโบราณทั้ง 4 หน่วยเสียงนี้ มีการรวมตัวของหน่วยเสียงเหลือ 2 หน่วยเสียง กล่าวคือ เสียงโบราณ **j* **ɲ* **hn* ได้รวมกันเป็นหน่วยเสียง *ɲ* และ **ɲj* กลายเป็นเสียง *j*

$$*j \quad *ɲ \quad *hn > ɲ$$

$$*ɲj > j$$

6.3 ภาษาของเมืองยอง จังหวัดเชียงราย และจังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกับภาษาไทยกลางและภาษาลื้อ กล่าวคือ เสียงโบราณ **j* **ɲj* **ɲ* **hn* รวมกันเป็นหน่วยเสียง *j*

$$*j \quad *ɲj \quad *ɲ \quad *hn > j$$

6.4 สำหรับภาษาของจังหวัดน่านและลำพูน พบว่าเสียงโบราณ **j* **ɲj* ได้พัฒนารวมเป็นหน่วยเสียง *ɲ*

$$*j \quad *ɲj > ɲ$$

6.5 สำหรับภาษาของจังหวัดแพร่ พบว่า เสียงโบราณ **j* **ɲj* ได้มีการพัฒนาโดยรวมเป็นหน่วยเสียง *ɲ* เกือบทั้งหมด

6.6 สำหรับภาษาของจังหวัดลำปาง พบว่า เสียงโบราณ **j* **ɲj* ได้เริ่มมีการกลายรวมกับหน่วยเสียง *ɲ*

จากบทสรุปนี้ คงจะสามารถอธิบายการปรากฏของหน่วยเสียง *j* และ *ɲ* ในแต่ละท้องที่ของผลงานวิจัยที่ผ่านมาได้ในลักษณะเดียวกัน ดังนี้

งานวิจัยของ เรืองเดช ปิ่นเชื่อนขัตติย์ (1978), Mary Sarawit (1979) ที่อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน และวิสุทธิระ เนียมนาค (1985) ที่บ้านมะกอก และบ้านหล่ายแก้ว จังหวัดลำพูน ซึ่งพบเฉพาะหน่วยเสียง *j* นั้นสามารถสรุปได้ว่าการพัฒนาของหน่วยเสียงโบราณทั้ง 4 หน่วยเสียงนี้ เช่นเดียวกับภาษาไทยกลาง ภาษาลื้อ รวมทั้งภาษาของเมืองยอง ภาษาของจังหวัดเชียงราย และภาษาของจังหวัดเชียงใหม่

สำหรับงานวิจัยของท่านอื่น ๆ เนื่องจากไม่มีตัวอย่างคำศัพท์จึงยังไม่สามารถที่จะสรุปได้อย่างแน่นอน แต่ในเบื้องต้นจะทราบได้ว่า งานวิจัยของสมจิตร เดวีส์ (1979) ที่บ้านดอนชัย จังหวัดลำพูน ซึ่งพบเฉพาะหน่วยเสียง ๓ นั้น ก็คงจะสรุปได้ว่าการพัฒนาหน่วยเสียงโบราณ *ɔj *j ไปในทิศทางเดียวกับภาษาของจังหวัดน่าน และลำพูน

อย่างไรก็ตามจากข้อมูลการย้ายถิ่นฐานที่ได้หยิบยกมานั้น อาจสันนิษฐานได้ว่าการรวมเสียงในแต่ละท้องถิ่นของภาษานั้น คงจะเกิดจากภาษาข้างเคียงที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ที่มากกว่า นั่นก็คือภาษายวนนั่นเอง ซึ่งกลุ่ม 1 อาจจะเป็นกลุ่มที่เข้ามาในเมืองไทยในสมัยที่มีการอพยพครั้งใหญ่ของเมืองยองโดยเข้ามาแบบเทครัว ส่วนกลุ่ม 2 เป็นกลุ่มที่เข้ามาในประเทศไทยในระยะแรกก็เป็นได้

1 จุดสำรวจที่ 1 พระอาจารย์ วิสุทธิสัมพันธ์ ปันโน อายุ 20 ปี วัดพระพุทธรูปตากผ้า ต.ป่าซาง อ.ป่าซาง จ.ลำพูน (จากเมืองยอง)

จุดสำรวจที่ 2 นางเป้ง กองอริน อายุ 74 ปี บ้านสันป่าแดง ต.แม่สุ่น อ.ฝาง จ.เชียงใหม่

จุดสำรวจที่ 3 นายสมบัติ ต๊ะตองใจ อายุ 42 ปี บ้านป่าบงหลวง ต.จันจว้าใต้ อ.แม่จัน จ.เชียงราย

จุดสำรวจที่ 4 นางสุพรรณ ชุ่ม อายุ 71 ปี บ้านถิ่น ต.บ้านถิ่น อ.เมือง จ.แพร่

จุดสำรวจที่ 5 นายแก้ว เนตรทิพย์ อายุ 73 ปี บ้านร่องแง ต.วรนคร อ.ปัว จ.น่าน

จุดสำรวจที่ 6 นายซอน ทองน้อย อายุ 74 ปี บ้านมงคลไชย ต.ท่าตุ้ม อ.ป่าซาง จ.ลำพูน

จุดสำรวจที่ 7 นางเหาะ พ้าคำตัน (ญ) อายุ 76 ปี บ้านกล้วยหลวง ต.กล้วยแพะ อ.เมือง จ.ลำปาง

2 5 เทียบได้กับเสียงจัตวา 4 เทียบได้กับเสียงตรี 3 เทียบเสียงได้กับโท 2 เทียบเสียงได้กับเอก

1 เทียบเสียงได้กับเสียงสามัญของภาษาไทยกลาง

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- เรืองเดช ปันเขื่อนขัตติย์. ระบบเสียงภาษายอง. โครงการศูนย์ศึกษาวิจัยภาษาและวัฒนธรรม
เอเชียอาคเนย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล. 2521
- วิสุทธิ์ระ เนียมมาก. ระบบเสียงภาษายองซึ่งพูดในจังหวัดลำพูน: การเปรียบเทียบแบบร่วม
สมัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะ
อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2528
- Sakamoto Hinako และคณะ. รายงานการสำรวจภาคสนาม ประจำปี 1998. ภาควิชา
ภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเรตะคุ ประเทศญี่ปุ่น (ฉบับแปลเป็นไทย). 1998

ภาษาอังกฤษ

- Davies, Somchit. "A comparative study of Yong and Standard Thai." In: Studies in Tai and
Mon-Khmer Phonetics and Phonology in Honor of Eugenie JA. Henderson. Bangkok:
Chulalongkorn University Press, 1979.
- Gedney, William J. "A checklist for determining tones in Tai dialects." In: Studies in Linguistics
in Honor of George L. Trager. pp. 423-437. Edited by M. Estellie- Smith. The Hague,
Mouton, 1972.
- Hartmann, John F. "A model for the alignment of dialects in southwestern Tai." Journal of the
Siam Society 68 (1980): 72-86.
- Li, Fang Kuei. A Handbook of Comparative Tai. Honolulu: University of Hawaii Press, 1977.
- Nanthariya Lamchiagdase. The Phonology of Lue in Lampang Province. M.A. Thesis in
Linguistics. Faculty of Graduate Studies, Mahidol University, 1984.
- Sarawit, E. Mary. The Proto-Thai Vowel System. Ph.D. Dissertation. University of Michigan,
1973.
- _____. "Syllabic m in two Yoong dialects." In: Studies in Tai and Mon-Khmer Phonetics and
Phonology in Honor of Eugenie J.A. Henderson. pp. 163-170. Edited by Theraphan L.
Thongkum et al. Bangkok: Chulalongkorn University Press, 1979.